

нинішніх умовах, вимагають пошуку та визначення шляхів оптимізації її правового забезпечення. Це, насамперед, застосування новітніх досягнень науки і техніки, стандартизація та сертифікація єдиних науково-обґрунтованих методик судово-експертних досліджень, вирішення нетрадиційних експертних завдань, підвищення об'єктивності, якості та доказової цінності експертизи.

Література:

1. Фріс П.А. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге видання, доповнене і перероблене. – К. : Атіка, 2009. – 512 с.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України /за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 1064 с.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» від 26 квіт. 2002 р. № 3 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02>

В.О. Гусева

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та
судової експертології факультету №1
*(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ І ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ У ЗЛОЧИНАХ ПРОТИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Одним з основних завдань правової держави є захист прав і свобод громадян, в здійсненні якої особлива роль належить представникам правоохоронних органів, оскільки через їх діяльність держава реалізує свої функції. Представники правоохоронних органів, наділені великими повноваженнями, виконують важливі функції в забезпеченні правопорядку. Проте на різних етапах розвитку суспільства існують особи, які з тих або інших причин прагнуть перешкоджати законному виконанню представниками влади їх посадових обов'язків і повноважень. Вивчення специфіки злочинної діяльності таких осіб потрібне для того, щоб можна

було розробити рекомендації по ефективному і адекватному реагуванню на їх протиправну діяльність.

Так, стосовно злочинів, передбачених ст.ст. 342, 343, 345, 347, 348, 349, 350, 352, 353 КК України, що виражаються у посяганнях на життя, здоров'я, майно працівників правоохоронних органів і членів їхніх сімей найбільш типовим приводом для відкриття кримінального провадження є повідомлення самого постраждалого. Як правило, самі потерпілі від злочинних дій, рапортом доводять до відома свого керівництва або інших компетентних осіб, що мають певні службові повноваження, про здійснення відносно них і членів їхніх сімей протиправних дій. Зазначена інформація, повинна міститися зокрема, в реєстраційних журналах, книгах (обліку інформації, обліку злочинів).

Для відкриття кримінального провадження необхідні конкретні дані, які повинні вказувати на злочин зазначеної категорії. На практиці такі дані можуть міститися не тільки в рапортах працівників правоохоронних органів (як потерпілих, так і очевидців), а також у поясненнях, заявах потерпілих; заявах, поясненнях членів сім'ї; поясненнях інших очевидців; пояснення осіб, у діях яких вбачається причетність до вчинення злочинів, їх заявах; в інших матеріалах.

У разі спричинення смерті працівникові правоохоронного органу дані про кримінальне правопорушення можуть бути отримані при виявленні і огляді трупа зі складанням відповідних протоколів, поясненням родичів, інших осіб, що мають важливі відомості, щодо обставин події, виявлення доказів, що підтверджують реальність спричинення смерті, які в сукупності є також приводами для відкриття кримінального провадження. Важливим також на початку кримінального провадження є з'ясування всіх початкових даних, які підтверджували б, що злочинні дії були спрямовані не тільки проти особи або громадського порядку, але і мали на меті напади, використання фізичної сили або зневаги до представника правоохоронного органу.

У разі огляду місця події до відкриття кримінального провадження, зважаючи на специфіку зазначених складів злочинів, слід звертати увагу, зокрема, на наступне: чи не залишені на місці події предмети, які свідчать про те, що потерпілий знаходився у форменому одязі (відірвані гудзики, клапоті тканини, зокрема волокна, головний убір) і чи дозволяла конкретна обстановка

(вулиця, житловий будинок тощо), де сталася подія, спостерігати особі за скоєнням злочину (інакше кажучи, чи могли бути очевидці, що зуміли досить детально розглянути те, що відбувається); чи є ознаки (сліди) застосування конкретного виду зброї або засобів захисту, у тому числі з того різновиду зброї, що знаходився у працівника правоохоронного органу; чи є особи, які можуть вказати на нападаючого або потерпілого, у тому числі, чи не залишалися сліди, які мають здатність зберегти потожирові нашарування, запах, мікро-частки, сліна, кров, інші нашарування, в тому числі біологічного походження. Усі найважливіші деталі, пов'язані з можливими об'єктами досліджень, повинні бути належно описані в протоколі огляду місця події, а також належним чином вилучені, упаковані та збережені. При огляді місця події, у зв'язку з виявленням трупа з ознаками насильницької смерті, мають бути використані рекомендації щодо розслідування кримінальних проваджень про вбивства.

Застосування насильства відносно представника правоохоронного органу, а також використання при цьому співробітником табельної зброї, інших засобів, повинно слугувати доказовим матеріалом, що здатен зорієнтувати особу, яка провадить розслідування, на необхідну слідчу дію, призначення експертиз. При вирішенні питання про відкриття кримінального провадження за фактом публічної зневаги до представника правоохоронного органу при виконанні їм своїх обов'язків, якщо дії були продемонстровані в засобах масової інформації, до відкриття кримінального провадження слід вжити заходи для отримання такого матеріалу і ретельно вивчити їх зміст.

Таким чином, відкриття кримінального провадження, у злочинах проти працівників правоохоронних органів пов'язані зі специфікою цієї категорії кримінальних правопорушень, а також ситуаціями, що складаються на початковому етапі розслідування, це дозволяє конкретизувати висунуті версії і детально спланувати подальші дії слідчого.

Література:

1. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. (із поточними змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. (із поточними змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Бахин В.П. Криминалистика. Проблемы и мнения (1962 – 2002) / В.П. Бахин. – К., 2002. – 268 с.

А.П. Запотоцький

кандидат юридичних наук,
здобувач наукової лабораторії
з проблем досудового розслідування
(Національна академія внутрішніх справ, м. Київ)

МІСЦЕ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА

Розвиток будівництва як однієї з найбільших галузей матеріального виробництва в Україні щороку активізується, попри доволі складну політико-економічну ситуацію в державі, пов'язану з реформуванням і низкою інших дестабілізаційних факторів.

Злочини проти власності у сфері будівництва вирізняються підвищеною суспільною небезпекою, оскільки посягають на соціальні відносини, що виникають в економічній галузі, підриваючи авторитет окремих органів виконавчої влади, службові особи яких часто стають суб'єктами зазначених протиправних діянь. Захист економічних інтересів України від злочинних посягань є пріоритетним завданням правоохоронних органів, адже захищена та розвинена економіка є запорукою стабільного розвитку держави, зміцнення її міжнародного авторитету й підвищення рівня життя громадян.

Визначальним чинником злочину зазначеної категорії є обстановка, що його зумовлює та коригує, впливаючи загалом на особливості й структуру його механізму.

Під місцем розкрадання вважають місце безпосереднього вилучення майна, створення джерел розкрадання, звернення майна на користь винного чи інших осіб. Ці місця зазвичай пов'язані з фінансовими, кредитними, господарськими й іншими операціями, під час здійснення яких власне вдаються до розкрадання (банки, склади, підприємства торгівлі, збуту й постачання, промислові, транспортні та інші організації).